

Makale Kimliği Article ID	Geliş Tarihi Received	Kabul Tarihi Accepted	Yayın Tarihi Publication Date:	Benzerlik Oranı Similarity Rate	DOI:
JTRH-2026-01	28.03.2026	23.04.2026	30.05.2026	%2	10.5281/zenodo.19727462

Amerikalı Savaş Muhabiri Raymond Swing'in İzlenimleriyle Çanakkale Savaşı'nda Deniz Harekâtı

The Dardanelles Naval Campaign Through The Eyes Of American War Correspondent Raymond Swing

Serpil SÜRMEİ

Prof. Dr., On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Temel Eğitim Bölümü, Samsun, Türkiye
<http://orcid.org/0000-0002-4406-2735>
s.surmeli@omu.edu.tr

ÖZ

Bu çalışma, I. Dünya Savaşı'nda müttefik donanmasının Çanakkale Boğazı'nı aşarak İstanbul'u ele geçirmek üzere başlattıkları deniz harekâtına tanıklık eden Amerikalı Savaş Muhabiri Raymond Swing'in izlenimlerini konu almaktadır. Raymond Swing, 1 Mart 1915'te kendisi gibi Amerikalı olan meslektaşı George Abel Schreiner ile birlikte geldiği Çanakkale'de, Müttefik donanmasının 3, 5, 6 ve 18 Mart saldırılarını ve Türk savunmasını yakından takip etti. Swing'in izlenimlerinde göze çarpan en önemli özellik, savaşı sadece teknik ve stratejik açıdan değil, insani yönüyle de dikkatle incelediğidir. Özellikle 18 Mart bombardımanı sırasında Çanakkale'de yaşanan karmaşayı, bombardımanın şiddetini, yol açtığı büyük yıkımı, bizzat sivil halkla içinde kaldığı bu atmosferin kendisinde yarattığı korkuyu, savaş karşısında asker ve sivil halkın genel davranışını, soğukkanlılığını, iradesini, direncini ve inanç kuvvetinin psikolojik dayanıklılıktaki etkisini ve kendi üzerinde bıraktığı etkiyi, seyredilen bir film tadında canlı, dinamik ve duygusal bir anlatımla ortaya koymaktadır. Çanakkale Deniz Harekâtı'na ve 18 Mart deniz zaferine tanık olan üç yabancı muhabirden biri olarak Raymond Swing'in izlenimleri, tarafsız bir gözlemcinin bakış açısıyla, ele alınması bakımından önemlidir.

Anahtar kelimeler: Raymond Swing, Çanakkale Boğazı, Müttefik Donanması, Deniz Harekâtı, 18 Mart Deniz Zaferi.

ABSTRACT

This study examines the observations of the American war correspondent Raymond Swing, who witnessed the naval campaign initiated by the Allied fleet during World War I with the objective of forcing the Dardanelles Strait and capturing Istanbul. Raymond Swing, who arrived in Çanakkale on 1 March 1915 with his fellow American colleague George Abel Schreiner, closely followed the Allied naval attacks on 3, 5, 6 and 18 March and the Turkish defences. One of the most striking features of Swing's observations is that he examined the war not only from a technical and strategic perspective but also from a human standpoint. In particular, he describes the chaos in Çanakkale during the 18 March bombardment, the intensity of the bombardment, the extensive destruction it caused, the fear that this atmosphere of war, in which he found himself alongside the civilian population, instilled in him, the general behaviour of soldiers and civilians in the face of war, their composure, resolve, resilience, and the impact of their faith on psychological resilience, as well as the effect it had on him, are all presented in a vivid, dynamic and emotional narrative, much like watching a film. As one of three foreign correspondents who witnessed the Dardanelles naval operations and the naval victory of 18 March, Raymond Swing's impressions are significant in that they are presented from the perspective of an impartial observer.

Keywords: Raymond Swing, the Dardanelles Strait, the Allied Fleet, Naval Operation, the Naval Victory of March 18.

ÇANAKKALE CEPHESİ, Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girmesiyle açılan en önemli cephelerden

biridir. Bir dizi siyasi ve askeri gelişmeler cephenin açılmasında etkin bir rol oynadı. Olaylar, İngiltere'ye sipariş edilen Reşadiye ve Sultan Osman-ı Evvel gemilerinin Amirallik Birinci Lordu ve Donanma Bakanı Winston Churchill'in emriyle 29 Temmuz 1914'te alıkonulması; 31 Temmuz'da da gemilere İngiliz denizcilerin çıkararak resmen el koymasıyla başladı. Hem hükümet hem de Türk kamuoyunca büyük bir tepkiyle karşılanan bu olaydan iki gün sonra, 2 Ağustos'ta Türk-Alman gizli ittifakı gerçekleşti ve hükümet aynı gün seferberlik ilan etti. Osmanlı cephesinde bu gelişmeler olurken, Avrupa cephesinde Alman birlikleri Belçika'ya girdi. Almanya'nın 2 Ağustos'ta gerçekleştirdiği bu saldırı, 1839 Garanti Antlaşması'na aykırı olduğundan İngiltere birliklerin geri çekilmesini istedi, ancak bu isteğin cevapsız bırakılması 4 Ağustos'ta Almanya'ya savaş ilan etmesine neden oldu. Böylece I. Dünya Savaşı resmen başlarken Osmanlı Devleti'nin savaşa dahil olma süreci, Goeben ve Breslau adlı Alman savaş gemilerinin İngiliz filosunca Akdeniz'de takibi ve iki geminin 10 Ağustos'ta Çanakkale Boğazı'na girmesiyle (Aspinall ve Oglander, 2005, s.31; Kannengeisser, 2009, s. 26) hızlandı.

Gemilerin boğaza girişi, 11 Ağustos'ta İtilaf Devletlerinin İstanbul'daki büyükelçileri tarafından şiddetle protesto edilerek iadesi hususunda hükümete baskı yapmalarına yol açtı. Bunun üzerine hükümet, aynı gün, gemilerin taraflarca varılan anlaşma sonunda Almanlardan 80 milyon Mark'a satın alındığını ilan etti (Hayat, 1962, s. 22; Karal, 1999, s.387; Said Halim Paşa, 2019, s. 22-23; Trumpener, 1968, s. 31; Türkgeldi, 1987, s. 115). İsim babalığını Enver Paşa'nın yaptığı gemilere, imparatorluğun büyümesinde büyük şevk ve gayreti görülen Yavuz Sultan Selim Han'ın adı Goeben'e, Balkan Savaşı sonunda kaybedilen adaları geri alma ülküsünü sembolize eden Midilli'nin de Breslau'ya verildiği telgrafla bildirildi (Hayat, 1962, s. 22).

Gemilerin Almanlardan satın alınması ve yeni isimleri hakkında, Çanakkale Boğazı önlerinde bulunan Amiral Gemisi Inflexible'ı bilgilendirmek üzere Gayret-i Vataniye Süvarisi Cemil (Özdeniz) Bey görevlendirildi. Amiralin kendisine, gemilerin satın alma işini neyle belgelendireceği sorusu (Asal, 1976, s. 19-20), daha baştan bir sorun olarak Türkiye'nin karşısına çıkacağı ve özellikle içinde Alman mürettebat bulunan gemilerin alım satım işinin meşruiyetinin İngiltere tarafından kabul edilmeyeceğine bir gösterge oldu. İngiltere, Alman mürettebatın İstanbul'dan çıkarılması hususunda ısrar ederken; mürettebatın kalması ve gemilerin Çanakkale Boğazı'ndan çıkması durumunda Alman gemisi olarak muamele görecekları ve kesinlikle batırılacakları; ayrıca hiçbir Türk savaş gemisinin boğazdan çıkmasına müsaade edilmeyeceğini hükümete bildirdikleri gibi bu konuda ne kadar ciddi olduklarını boğazın girişini gözetlemek üzere bir İngiliz filosu göndererek gösterdiler (Aspinall ve Oglander, 2005, s. 34).

Bu gelişmeler yaşanırken, 1912'den beri Türk donanmasının eğitimi için İstanbul'da bulunan Amiral Arthur Limpus ve başkanlığındaki İngiliz Denizcilik Heyetinin tüm subayları, idari komuta kademelerinden yerleri Türk subayları ile değiştirilmek suretiyle 15 Ağustos'ta görevlerinden alındı. Kendilerine Türkiye'de kalmak istemeleri halinde Bahriye Nezareti'nde çalışabilecekleri bildirildi (The Times Documentary of the War IV Naval-Part 2, 1917, s. 39). Ertesi gün Goeben ve Breslau, içinde Alman mürettebatı fesli, yeni isimleriyle Heybeliada önlerinde yapılan donanma resmigeçit töreninde Türk bayrağı çekili olarak yer aldı (Cemal Paşa, 2006, s.148; Karal,1999, s.387; Trumpener, 1968, s. 32). Bu arada, Amiral Limpus ve başkanlığındaki Denizcilik Heyeti'nin görevden alınmasından üç gün sonra, Bahriye Nezareti Donanma Kumandanı Yarbay Arif Bey'e Amiral Souchon'un emrinde olduğunu bildirdi. Bu durum, 9 Eylül'de Souchon'un Donanma I.

Kumandanlığı'na atanmasıyla resmîyet kazandı (Deniz Harbinde Türk Harbi VIII Deniz Harekâtı, 1976, s. 52; Die Korrespondenz, 1914, s. 2). Aynı gün zaten mevkiî oldukça sarsılmış olan Amiral Limpus ve Denizcilik Heyeti'nin İngiliz Büyükelçi Sir Louis Mallet'in tavsiyesi üzerine İstanbul'dan çekilmesine karar verildi (Aspinall ve Ogländer, 2005, s. 34; Moorhead, 2007, s. 23). 15 Eylül'de Amiral Limpus ve tüm İngiliz subayları, bir Türk vapuruyla İngiliz donanmasından gelecek bir gemiye bindirilmek üzere Çanakkale Boğazına sevk edilerek (Pomiankowski, 2014, s. 72) İstanbul'dan ayrıldı.

Bu arada, Çanakkale Boğazının girişini gözetlemekle memur İngiliz filosunun 27 Eylül'de bir Türk torpidobotunun boğazdan çıkışını engellemesi üzerine, Çanakkale Müstahkem Mevkii Kumandanı Cevat (Çobanlı) Paşa, Çanakkale Boğazı Tahkimatları Kumandanı Amiral Johannes Merten'in ısrar ve iknası üzerine boğazı kapadı ve 15 Ağustos'ta dökülen üçüncü mayın hattındaki geçide dört mayın daha döküldü (Aspinall ve Ogländer, 2005, s. 34-35; Said Halim Paşa, 2019, s. 24; Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi V. Cilt, 1997, s. 24). Çanakkale Boğazı'nın kapatılmasının ardından tam bir ay sonra, 27 Ekim'de Karadeniz'e çıkan Amiral Souchon kumandasındaki Türk donanması, 29 Ekim'de Odessa, Sevastopol ve Novorossiysk Limanlarını bombardıman ederek Rusların bir-iki kruvazörü ve on dört nakliye gemisi batırıldı (Aspinall ve Ogländer, 2005, s. 36; Görgülü, 1993, s. 51; Hatemi, 2002, s. 293). Bu olay üzerine 30 Eylül'de Rus büyükelçisi pasaportunu isterken İngiliz hükümeti, Alman kara ve deniz askeri heyetlerinin on iki saat içinde ülkeden çıkarılmalarını isteyen bir ultimatom gönderdi. Bu talebin sonuçsuz kalması üzerine Rusya Türkiye'ye savaş ilan ederken İngiliz ve Fransız Büyükelçileri, 1 Kasım'da Rus meslektaşlarıyla birlikte İstanbul'u terk etti (Aspinall ve Ogländer, 2005, s. 36; Churchill, 1928, s. 240; Hatemi, 2002, s. 293; Pomiankowski, 2014, s. 81). Aynı gün İzmir Körfezi'ne giren iki İngiliz muhribi, iskelede bulunan mayın yüklü büyük bir Türk gemisini imha etti. Yine aynı gün Amiral Carden'e, en uygun fırsatta Çanakkale Boğazı'nın dış kalelerini uzun menzilden bombalaması talimatı verildi. Bunun üzerine 3 Kasım sabahı iki İngiliz savaş kruvazörü, Türk toplarının menzilinün ötesinden ateşe başlayarak Avrupa yakasındaki Seddülbahir ve İlyas Burnu'ndaki bataryaları, Fransız savaş gemileri de Asya yakasındaki Kumkale ve Orhaniye bataryalarını bombaladı (Churchill, 1928, s. 541). Böylece bu saldırıyla Rusya'nın ardından İngiltere ve Fransa; Türkiye'ye savaş ilan ederken Türkiye'nin de resmen savaşa dahil olduğu tarih, 11 Kasım 1914 oldu.

Çanakkale Boğazı, Goeben ve Breslau'nun kendisine doğru çizdiği rotayla I. Dünya Savaşı'na hem bir başlangıç hem de zaten tutulmuş bir mevkiî olarak bir çıkış noktası oldu. Boğaz, istihkâmlarının 3 Kasım'da bombalanmasının ardından sessizliğinin bozulacağı 19 Şubat'a kadar sükûnetini korudu. Aslında İngiliz Savaş Konseyi bu sırada, Çanakkale'de bir cephe açılıp açılmama konusunu tartışmaktaydı. Sonunda müttefikleri Rusya'nın yardım talebi, kendilerinin İstanbul'u ele geçirip kısa sürede savaşı sonlandırma isteği, kara harekâtı hariç Çanakkale Boğazının sadece gemilerle zorlanıp geçilmesi kararının verilmesinde etkili oldu.

Harekât planı, Müttefik Kuvvetler Donanma Kumandanı Amiral Sackville Carden tarafından yapıldı ve 13 Ocak 1915'te Savaş Konseyi'ne sunulurken kabul edildi. Üç aşamalı uygulanacak olan bu planın ilki, boğazın Ege Denizi'ne açıldığı Asya ve Avrupa tarafında iki sabit bataryadan oluşan dış savunma hattının, ikincisi boğaz girişiyile Kepez Burnu arasında on mayın hattının ilk beşinin olduğu orta savunma hattının ve üçüncüsü boğazın en dar yerinde ve her birinde ağır top bulunan on bir tabya, seyyar sahra topları ile geri kalan beş mayın hattının olduğu iç savunma hattının susturularak Marmara'ya geçilmesi şeklinde idi (Steel & Hart, 1996, s. 8,10; Thomazi, 1997, s. 17).

Bu plan doğrultusunda boğaza yönelik ilk harekât, Amiral Sir John Thomas Duckworth komutasında Birleşik Krallık Donanmasının, 108 yıl önce boğazı geçerek Marmara'ya girdiği günün yıldönümü olan 19 Şubat 1915'te başladı. 18 Mart yenilgisine kadar da devam etti.

Müttefik donanmasının Çanakkale Boğazı'nı zorlayarak geçme girişimi ve özellikle 18 Mart harekâtı, sonuçları itibarıyla dünyanın askeri ve siyasi dengesinde oldukça sarsıcı bir etki yarattı. Bu tarihi olay, haber olarak ilk kez Türk tarafında tanıklık eden savaş muhabirlerince gazete manşetlerine taşındı. Hatta yazdıkları

hatıralarda özel bir yer işgal etti. Bu muhabirler; Vossische Zeitung Gazetesi'nden Ernst Grunwald, Associated Press Ajansı'ndan Alman asıllı Amerikalı Gazeteci George Abel Schreiner ve Chicago Daily News Gazetesi'nden Amerikalı Gazeteci Raymond Swing idi (Swing, 1964, s. 69).

Bu çalışma, Raymond Swing'in savaş muhabiri olarak Çanakkale'ye geldiği 1 Mart'tan müttefik donanmasının yenilgisiyle sonuçlanan 18 Mart'a kadar tank olduğu boğaz harekâtına dair izlenimlerini konu almaktadır.

2

RAYMOND SWING

1887'de Cortland, New York'ta doğdu. Üç yaşında iken ailesi, rahip olan babasının Halle Üniversitesindeki eğitimi için Almanya'ya taşındı. Üç yıl sonra ailesiyle Amerika'ya geri döndü ve babası teoloji profesörü olarak Ohio'daki Oberlin Koleji'ne atandı. Aynı kolejde öğrenim gördü ancak mezun olamadı. Çeşitli işlerde çalıştıktan sonra 1906'da gazetecilik mesleğine ilk adımını Cleveland Press'te atarak başladı. Sırasıyla Orrville Courier Gazetesi editörlüğü ve Indiana'daki Richmond Evening Gazetesi'nin şehir editörlüğünü yaptı. Indianapolis Star'da muhabir olarak çalıştıktan sonra yirmi üç yaşında Indianapolis Sun'ın genel yayın yönetmeni oldu. 1913'te geçtiği Chicago Daily News tarafından Berlin'e muhabir olarak atandı. Çocukluğunda bulunduğu Almanya'da öğrendiği ve her zaman koruduğu Almanca konuşma bilgisi, Berlin görevinde işine yaradı. I. Dünya Savaşı'nda iki haftalık bir kuşatmanın ardından Almanların eline geçen Belçika'nın Liege kentini savaş muhabiri olarak gezdi. Burada ilk kez kullanılan ve atılan mermilerden birinin Loncin Kalesi'ni tamamen yok ettiğini gören Alman askerlerinin, "Büyük Bertha" lakabıyla andığı 420 mm'lik devasa havan topunun varlığını dünyaya ilk bildiren kişi oldu. 1915 Şubatı'nda İstanbul'a gelerek Çanakkale Cephesi'ni ziyaret izni aldı. Bu sırada müttefik filosunun 18 Mart yenilgisine bizzat tanık oldu. Kara harekâtını da çeşitli tarihlerde cepheye giderek takip etti.

Amerika'nın savaşa girmesiyle Berlin'den ayrıldı, Kopenhag'a ve daha sonra Stockholm'e gitti. Savaşın geri kalanını dinleme istasyonlarında görev yaparak geçirdi. 1918'de Savaş Çalışma Kurulu Müfettişliğinde bulundu ve Nation Magazine'de çalışmaya başladı. 1919-1922 yılları arasında New York Herald'ın Berlin muhabiri oldu. Bu görevden ayrıldıktan sonra Wall Street Journal'ın Avrupa kadrosunun başına geçti. 1924-34 yılları arasında Philadelphia Public Ledger ve New York Evening Post'un Londra muhabirliğini üstlendi. 1934-1936 yılları arasında The Nation'da editör kurulu üyesi 1936-1937 yılları arasında London News Chronicle'in New York muhabiri olarak görev yaptı. 1930'lardan sonra radyo gazeteciliğine yöneldi. 1936'da New York şehrinin ana yayın istasyonu olan WOR tarafından işe alındı. Avrupa işleri hakkında yayın yapmaya başladı. Hitler ve Faşizme karşı güçlü bir muhalefet sesi oldu. Naziler Avrupa'yı tehdit etmeye başlayınca Mutual Broadcasting System aracılığıyla ulusal çapta yayınlanan programlarını haftada beş defaya çıkardı. Ayrıca Amerika ve yurt dışında Faşizmin tehlikeleri hakkında bir dizi konferans verdi. 1940'ta Amerika'nın silahlanmasını desteklemek ve izolasyon söylemine karşı mücadele etmek üzere teşekkül eden Demokrasi Konseyi'nin kurucuları arasında yer aldı. 1941'de En İyi Kısa Film, Çizgi Film kategorisinde Akademi Ödülü'ne aday gösterilen How War Came adlı çizgi film serisinin anlatıcılığını yaptı. 1943'te The Nation'a yeniden katılarak aynı zamanda London News Cronicle ve Economist'in muhabiri oldu. 1945'te yüz yirmi dokuz sponsorlu yüz yirmi istasyon tarafından yayınlarının alındığı o zamana kadar en büyük ortak girişim olan Blue Network'e katıldı.

1946'da Birleşik Dünya Federalistleri ile birleşen Americans United for World Government adlı barış örgütünün üyeliğinde bulundu. Aynı yıl Amerikan Bilim Adamları Federasyonu tarafından üretilen ve dünya halklarının güçlendirilmiş Birleşmiş Milletler çatısı altında savaşı ortadan kaldırmaları gerektiğini aksi takdirde nükleer savaşla karşı karşıya kalacaklarını savunan, One World or None adlı kısa filmin anlatıcılığını

üstlendi.1951'de Amerika Birleşik Devletleri federal hükümetinin resmi dış yayın kurumu olan Amerika'nın Sesi (VOA) tarafından işe alındı. 1953'te Senatör Joseph McCarthy'nin Amerika'nın Sesi çalışanlarına karşı yürüttüğü komünist ithamlarına yönelik soruşturma kapsamında ifade verdi. Akabinde kuruma ve çalışanlarına yapılan bu muameleyi protesto ederek istifa etti. Gazeteci Edward R. Murrow'un CBS Radio Network'ta yayınlanan radyo programı This I Believe'de çalışmaya başladı. Ayrıca kendisine See It Now programlarında da yardımcı oldu. 1959'da Amerika'nın Sesi'ndeki görevine geri döndü ve 1964'e kadar bu görevini sürdürdü. 1962'de Folkways Records tarafından kariyerinden seçkin parçaları içeren Raymond Swing: Yetmiş Beşinci Yıldönümü Albümü yayınladı. 22 Aralık 1968'de Washington, DC'de öldü (Desmond, 1980, s. 321; Fang, 1977, s. 152; Harrison, 2002, s. 82-83; Stein, 1968, s. 62; Who's Who, 1951, s. 2768; "Raymond Gram Swing", 2025; Simkin, 2020).

3

RAYMOND SWING ÇANAKKALE DENİZ CEPHESİNDE

Raymond Swing, Chicago Daily News Gazetesi'nin Berlin muhabiri iken 1915 Şubat'ında İstanbul'a geldi. O, hatıralarında, muhabir olarak iki temel hedefe ulaşmak için İstanbul'da bulunduğunu; bunlardan birinin müttefik donanmasının girişini beklemek üzere Çanakkale Boğazı'na gitmek, diğerinin Türk Sultanı ile röportaj yapmak olduğunu (Swing, 1964, s.63) belirtmekteydi. Bu iki hedeften ilkinin 1 Mart'ta, ikincisini ise 7 Nisan'da (Schreiner, 1918, s. 75,157) gerçekleştirecekti. O sırada İstanbul'da kendisi gibi Amerikalı olan bir başka gazeteci George Abel Schreiner ile tanıştı ve kısa sürede arkadaş oldu. İki gazeteci birlikte bir ittifak kurup elde ettikleri her bilgiyi paylaşmaya karar verdiler (Swing, 1964, s. 62).

Bu arada müttefik donanmasının 19 Şubat'ta boğazın girişindeki tabyaları bombalamasının ardından girişe yönelik harekâtın ikincisi 25 Şubat'ta yapıldı. Orhaniye, Ertuğrul ve Seddülbahir tabyaları neredeyse tamamen harap edilirken bombardıman sırasında Türk tarafı beş şehit, on dört kadar yaralı kayıp verdi (Şahin, 2008, s. 1845). Olayı, İstanbul'da Alman deniz üssünde doğrulatan Schreiner, Swing'e "Kumkale ve Seddülbahir'deki bataryalar artık bir anı. Çoğundan geriye nerede olduklarını gösterecek kadar bile bir şey kalmadı. Orhaniye Kalesi'nde tüm Almanlar öldürüldü. Cehennem koptu..." (Schreiner, 1918, s.47) şeklinde aktarıırken, her iki gazeteci, aynı gece durumu yerinde görmek üzere teftiş gezisine çıkacak olan Enver Paşa ile görüşerek, kendisinden askeri hukuk hükümlerine uymak koşuluyla Çanakkale'ye gitmek için izin aldılar (Schreiner, 1918, s. 55-56).¹ Her iki gazeteci 27 Şubat'ta Peyk-i Şevket torpido kruvazörü ile İstanbul'dan yola çıkarak 1 Mart'ta Çanakkale'ye geldiler (Schreiner, 1918, s. 66,75).

Raymond Swing hatıralarında Çanakkale'ye geldiklerinde boğazın Asya yakasında 30.000 nüfuslu Çanakkale Kalesi'ndeki küçük bir handa konakladıklarını burada kalış sebebinin, Alman topçuları ve subaylarının idaresinde Romanya ve Bulgaristan üzerinden kaçak olarak getirilen 13 inçlik toplarla donatılmış en güçlü Türk tabyası Hamidiye'nin bulunması olduğunu, Wolff Ajansı'ndan Wilhelm Schwedler ve Vossiche Zeitung Gazetesi'nden Ernst Grunwald adlı iki Alman gazetecinin de orada bulunduğunu, Çanakkale'de kendilerine refakat subayı olarak atanan Fuat Reşat Bey'le birlikte beş kişinin iletişimi Almanca yapmaya karar verdiklerini, grubun, hepsi sade ve Yunan mutfağından yemekler sunan çeşitli restoranlarda yemek yiyebildiğini ayrıca Hamidiye Tabya'sında iki Alman komutanla birlikte çay, Türk kahvesi ya da bira eşliğinde uzun saatler geçirdiklerini, üç hafta boyunca tek rutinlerinin bu sosyallik olduğunu (Swing, 1964, s. 63-64) ifade etmekteydi.

¹ George Abel Schreiner'in resmi olarak orduya iltihak ruhsatnamesi tarihi 19 Nisan 1915 (Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA) DH. EUM. VRK.00025.00009.002), Raymond Swing'in 20 Mayıs 1915 tarihidir. (BOA, DH. EUM. VRK.00025.00021.004)

Swing ilk kez 3 Mart'ta tanık olduğu müttefik donanmasının harekâtına dair izlenimlerini şu sözlerle anlatmaktaydı:

Boğazın girişindeki dış tabyalar 25 Şubat'ta susturuldu ve tahliye edildi. Müttefiklerin, terk edilmiş topları havaya uçurmak, projektörleri parçalamak ve Türk mevzilerini tahrip etmek için deniz piyadeleri çıkardığını bilmiyorduk. Türk birliklerinin daha sonra toparlanarak çıkarma birliklerini gemilerine geri püskürttüğünü de bilmiyorduk. Tepelerde gizlenmiş Türk obüslerinin hem mayın tarama gemilerine hem de savaş gemilerine karşı etkili olduğu söylendi. 3 Mart'ta Müttefik donanması, boğazın beş mil aşağısındaki Dardanos'taki bir Türk bataryasını bombardıman etmek üzere on sekiz gemilik bir güçle boğaza girerek bize ilk büyük gösterisini sundu. Bir kara parçası, donanmanın tam görüntüsünü engelliyordu; Türk subayımız, Dardanos'u arka taraftan görebilmek için bir buçuk saatlik bir yürüyüş yapmamızı önerdi. Bunu yaptık ve gerçekten de bataryaya rahat edemeyeceğimiz kadar çok yaklaştık, çünkü savaş gemilerinden atılan mermiler önümüzde yarım milden fazla uzaklığa düşmüyordu ve toprağı havaya fırlatıp parçacık yağmuruna neden oluyordu. Ancak gemileri tam olarak görebiliyorduk ve Dardanos'taki havan toplarından atılan mermiler gemilerin etrafına düştüğünde suda oluşan büyük sıçramaları görebiliyorduk. Bize eşlik eden subay, dürbününde gemilerden birini odakladı ve gemiden devasa bir duman bulutu yükselirken "Ein Treffer!" (Tam isabet!) diye bağırdı. Gemi geri çekildi ve boğazdan çıktı. Bombardıman iki buçuk saat sürdü ve biz ayrıldığımızda Dardanos bataryaları karşılık vermiyordu. Onların imha edildiğini düşündük, ancak ertesi gün bize, hiçbir hasar veya zayıt vermedikleri ve o kadar ustaca gizlenmiş oldukları için keşif görevine çıkan İngiliz deniz uçağının onları görememiş olabileceği söylendi (Swing, 1964, s. 65).

5 Mart'ta yaşananları ise şu sözlerle kaleme almaktaydı:

5 Mart'ta Müttefik donanması bize daha da nadir görülen bir manzara sundu. Boğazın derinliklerine doğru ilerlerken, en dar kesimdeki istihkâmların menziline uzak durarak, Avrupa yakasındaki Kilidbahir'deki tabyaları bombaladılar. Meslektaşlarımla birlikte bu manzarayı, Kilidbahir'den sadece bir mil kadar uzakta, Asya yakasında bulunan Kale-i Sultaniye adlı eski bir kulenin tepesinden izledim. Chicago'da yayınlanacak olan Çanakkale haberlerimin ilkinde belirttiğim gibi, bir süre boyunca mermiler kalenin çevresine şaşırtıcı bir isabetle düştü. Ara sıra bir mermi hedefi ıskalayıp 60 metre yüksekliğinde bir su sütunu oluşturuyordu; mermi patlayarak 1200 metrelik bir alana parçalar saçıyor ve bu parçalar suya çarpıp soğudukça tüfek atışı gibi sesler çıkarıyordu. Birçok parça kulemin üzerinden uçtu. Asya yakasındaki Hamidiye çevresindeki istihkâmlara aşağıdan baktığımızda, 13 inçlik topları ve mürettebatının harekete hazır olduğunu, devasa mermilerinin vinçlerle tutulan topun arkasındaki yuvalarda asılı durduğunu ve yerleştirilmeye hazır olduğunu görebiliyorduk. Hamidiye'de Alman topçuları ve subaylarının yanı sıra Türk piyadeleri de görev yapıyordu. Aşağıya baktığımızda, uzun cüppesi, kırmızı kuşağı ve beyaz sarığıyla bir hocanın ileri geri yürüdüğünü görebiliyorduk. Bir gün önce, istihkâma girerken, gri üniformalı genç bir Türk askerinin yanından geçtik. Askeri yere diz çökmüş, yüzü yukarı dönük, gözleri kapalı ve dudakları Kuran'ın belirlenen ayetlerini sessizce okurken görmüştük. O zaman yazdığım gibi, sözde Hıristiyan uluslardan pek çok asker görmüştüm, ama gün ışığında diz çöküp Tanrı'ya dua eden birini hiç görmemiştim (Swing, 1964, s. 65-66).

Swing, 9 Mart Pazar günü olarak belirttiği saldırılara yönelik hatıralarını İngilizlerin o günün Pazar olması ve dinlenebilecekleri düşüncesiyle hiçbir şey beklemedikleri ancak "Bir sürprizle karşılaşacaktık" şeklinde aktarırken, olayları değil ama günü yanlış hatırladığı çünkü 9 Mart'ın Salı olduğu, aşağıda verilecek o güne dair izlenimlerinin 6 Mart Cumartesi'ye denk geldiği gerek Schreiner'in, gerekse Telsiz Telgraf İhtiyat Zabiti Tefvik Rıza Bey'in hatıralarından (Schreiner, 1918, s. 95-96; Telsiz Telgraf Zabiti Tefvik Rıza Bey, 2017, s. 72-74) anlaşılmaktadır.

Saat on birde Kale-i Sultaniye' de uyarı bayrağı çekildi ve boğazın aşağısından yoğun ateş sesleri duyulmaya başladı. Hemen kuleye koştuk ve tepesinden gözetleme noktasına çıktık. Boğazın hemen karşısındaki Mecidiye Tabyasının bombalandığını gördük. Bu, Kale-i Sultaniye' yi güvenli bir gözlem noktası olmaktan çıkararak bir mesafeydi, bu yüzden Kale-i Sultaniye ile Hamidiye Tabyası arasında bulduğumuz başka bir sığınağa indik. Bu sığınak, arkasında boğazı görebilmek için başlarımızdan fazlasını dışarı çıkarmayacağımız kadar derin bir çukur kazdığımız bir kum setinden oluşuyordu. Beş savaş gemisi, boğaza hiç olmadığı kadar yaklaşmıştı. İki Fransız gemisi, uzaktaki yamaçlardaki Türk obüs bataryalarına ateş ediyordu. Yanlarında iki İngiliz Agamemnon sınıfı gemi ve sağda bir Lord Nelson sınıfı gemi vardı. Daha önce duyduğum hiçbir şeye benzemeyen bir gürültüyle Mecidiye'ye saldırıyorlardı. Bir süre ayakta durup saldırıyı izledik. Sonra birkaç yüz metre ilerimizde suya bir top mermisi düştü ve şarapnel parçaları başımızın üzerinden çılgınlık atarak geçti. Ondan sonra yere yattık. O günün öne çıkan olaylarından biri, Türk Savaş Kruvazörü Barbaros Hayreddin'in çatışmaya katılması, Çanakkale Boğazı'nın ilk dar geçidinde mevzilenerek tepelerin üzerinden beş müttefik gemisine ateş açmasıydı. Bu, belki de modern bir savaş gemisinin diğer modern savaş gemilerine karşı dolaylı ateş açtığı ilk olaydı. Müttefik filosunun en değerli gemisi olan ve 15 inçlik toplarıyla süper dretnot Queen Elizabeth de, Mecidiye'nin arkasındaki burun açıklarında konuşlanmak suretiyle tabyaya dolaylı top atışları yaptı. Ancak günün en heyecanlı anı, Hamidiye'den gelen keskin emirleri duyduğumuzda yaşandı; ardından bir ışık parladı, sonra bir tane daha, bir tane daha... Ve geminin büyük topları müttefik gemilerine ateş açtığında muazzam bir gürültü koptu. İtiraf etmeliyim ki sevinç çılgınlıkları attık. Savaşın nasıl sona ermesini istersek isteyelim, boğazın aşağısındaki o gemiler yüzünden biz de tehlike altındaydık ve kendimizi savunmaya geçen Türklerle özdeşleştirmekten alıkoyamadık. Sevinçten havalara uçtuk. Ayağa kalkıp sevincimizi haykırdık. Ancak o üç atışın ne sonuç verdiğini görmek için hemen dürbünlerimizi gemilere çevirmek zorunda kaldık. Bir bombanın bir savaş gemisine isabet ettiğini ve havaya devasa bir siyah duman sütunu yükselttiğini gördük. Diğer ikisi ise yakınlardaki denizde fişkıran su sütunları oluşturdu. Gemilerin ateşi bir anda Hamidiye'ye yöneldi ve ses giderek daha da sağır edici hale gelirken çevremizdeki patlamalar çoğaldı. Gözetleme noktamızın artık güvenli olmadığı açıktı ve biz de Kale-i Sultaniye 'ye koştuk, eski merdivenlerini tırmanmak için değil, kalın duvarlarının arkasına sığınmak için. Ve burada kaldık, ta ki devasa bir mühimmat kutusu yığınının yanında olduğumuzu fark edene kadar. Liege'de bir merminin mühimmat deposuna düşmesi sonucu yaşanan yıkımı hatırlayarak, uyarıda bulundum ve bu tehlikeden uzaklaşmak için başka bir duvara geçtik. Ta ki Fuad Bey'in, deniz kıyısında hem bombardımanın izlenebileceği hem de çay içilebileceği büyük cam pencereleri olan bir çayevi bildiği Çanakkale'ye gitmeyi önerene kadar; orada kaldık. Savaşın geri kalanını işte bu daha sakin bir bakış açısıyla izledik. Hamidiye isabet ettirdikten sonra, müttefik gemileri daha güvenli bir bölgeye çekildi ve kısa bir süre sonra tüm gemiler olay yerinden ayrılıp uzaklaştı. Ne kadar hasar olduğunu öğrenmek için Hamidiye Tabyasına koştuk. Alman subaylarını büyük bir sevinç içinde bulduk. Haftalarca bu günü beklemişlerdi. On altı top mermisi atmışlar ve kendi ifadeleriyle üç kez tam isabet kaydetmişlerdi. Hamidiye'ye verilen zarar inanılmaz derecede azdı. Tabyaların çevresindeki toprak altüst olmuştu, ancak toplar sağlamdı. İki gün sonra, Avrupa tarafına geçip Mecidiye'ye yapılan bombardımanın ne kadar hasara yol açtığını görmek için izin aldım. Oradaki bombardıman daha şiddetliydi ve çok daha büyük bir hasar görmeyi bekliyordum. Ancak orada da yine beklenmedik derecede az hasar vardı. Kilidbahir'in eski kulesinin hakim olduğu istihkamlar ve binaların çevresine toplam 354 mermi düştüğü söylendi. İki mermi büyük bir kışlaya isabet etmişti. Bir topun temelinin yanındaki zeminde bir çöküntü oluşmuştu, ancak bir kazma-kürek ekibi bunu hızla onarmayı başardı. Eski kule iki kez vurulmuştu, ancak darbelerden dolayı çatlak bile oluşmamıştı. Müttefiklerin deniz topları güçlüydü ve mermileri zırh deliciydi. Ancak toprağı ve kalın duvarları parçalayamıyorlardı. İstihkamların top deliklerine isabet eden doğrudan vuruşlar, topçuları öldürebilir, topları yerinden oynatabilir ve hatta tahrip edebilirdi. Ancak bunun için bilim kadar şans da gerekiyordu. Ve boğazdaki istihkamların şansı yaver gitmişti (Swing, 1964, s. 66-68).

Swing, Türk hükümet yetkilileri ve parlamento üyelerinden oluşan bir heyetle Amerikan Büyükelçisi Morgenthau ve Almanya'da döneminin en tanınmış biyografi yazarı Emil Ludwig'in Çanakkale'deki durumu

yerinde görmek üzere İstanbul'dan geldikleri 16 Mart'a ilişkin hatıralarında Ludwig'in gelişyle buradaki rutinlerinin kesintiye uğradığını, bu ziyaretin kendisine, refakat subayı Fuad'a boğazın Asya yakasında, girişten beş saat uzaklıkta bulunan Truva kalıntılarına bir deve gezisi teklif etme fırsatı verdiğini, diğer meslektaşları dışında Ludwig'in bu tekliften memnun kaldığını, üç kişi gittikleri bu gezide kendisini en çok etkileyen şeyin, kazılan şehrin küçüklüğü olduğunu, Ludwig'le kazı alanlarında heyecanla koşturarak, kazılan yedi şehri sırasıyla belirlediklerini ifade etmekteydi.

"Ludwig kültürlü ve duygusal bir arkadaşı, çünkü bir kır çiçeği koparıp güzelliğini coşkuyla dile getirdiğini ve onu cüzdanında sakladığını hatırlıyorum; itiraf etmeliyim ki bunu yapması hoşuma gitmişti" diyen Swing, "Ancak gezimizin en sıra dışı olayı, sahil şeridini gören tepelere yavaşça ilerlediğimizde, orada bulunabilecek onca isim arasından Agamemnon adlı savaş gemisinin demirlemiş olduğunu görmemiz, tarihin derinliğinin tuhaf bir örneği idi" (Swing, 1964, s. 64) sözleriyle bu gezinin hafızasında iz bırakan en sembolik anı kayda geçirmektedir.

Swing, Büyükelçi Morgenthau'nun da bu ziyaret sırasında kendisini bir kenara çektiğini, kendine özgü düşünceli cömertliğiyle, Türk altın liralarıyla dolu kalın bir cüzdan çıkarıp, acil durum kredisi olarak kendisine verdiğini belirtirken, "Daha önce hiçbir ABD büyükelçisinden bu kadar incelikli bir muamele görmemiştim" (Swing, 1964, s. 64) demektedir.

Swing, müttefik donanmasının 18 Mart'ta uğradığı ağır yenilgiye ait izlenimlerini ise şu sözlerle anlatmaktaydı:

Çanakkale'de bir kahvede çay içerken ilk atış yapıldı. Bomba, kasabanın yaklaşık çeyrek mil ötesine düştü. Hemen ayağa fırlayıp, olayı haber veren dumanı görmek için dışarı koştuk. Kahve ve çevresindeki dükkânlar anında boşaldı. Dükkânlar kapanırken kepenkler gürültüyle yerine oturdu ve sokaklar yetişkinlerle doldu. Çoğu, kasabanın doğu çıkışına doğru yöneldi İlk başta Kale-i Sultaniye' de gözlem noktamızı kurmayı düşünerek doğrudan Hamidiye Tabyasına gittik. Tabyanın dış avlusunda bulmayı beklediğimiz hareketlilik yoktu, tüm personel çoktan siper almıştı. Yine de gemilerin boğazdaki istihkâmları vurmak için geri döndüğünü düşündük. Çimenlik Kalesi'nin hemen bitişiğinde, arkasına siper aldığımız küçük, kalın bir duvar vardı. Oradan, yedi ila dokuz mil mesafeden boğazda on iki savaş gemisi görebiliyorduk. Daha sonra onların yerini altı savaş gemisi daha aldı. İlk beşi İngiliz, diğerleri Fransız'dı. İki büyük daire çizerek hızla ateş ediyorlardı. Atılan mermilerin bazıları boğazın karşısındaki istihkâmlara isabet ediyordu ve oradaki yamaç kısa sürede dumanla kaplandı; bu da bize Kilidbahir'in eski kulesini sadece ara sıra görme fırsatı veriyordu. Ancak tüm mermiler boğaza düşmüyordu. Biri 200 metreden daha yakın bir mesafede suya düştü. Bir diğeri Çimenlik'e isabet etti ve surların üzerine toprak ve taşlar yağdı. Kısa süre sonra bir mermi başımızın üzerinden vızıldayarak arkamızdaki kasabaya düştü. Bir evin çatısı, kirişler, tahtalar ve büyük bir kara toprak bulutu gözlerimizin önünde yükseldi. Patlama sağır ediciydi. Saat sabah 11:45 civarıydı ve bu saatten akşam altıdan sonrasına kadar, bu sağır edici patlamalarda sadece birkaç saniyeden uzun süren bir duraklama hatırlıyorum. Kasabayı izlerken bir patlama daha oldu, başka bir ev havaya uçtu. Arkamızdaki iç kaleye bir mermi düştü ve ayaklarımızın dibindeki avluya toprak ve küçük taş yağmuru yağdırdı. Herhangi bir tehlikeden habersiz iki yavru köpeğin dans eden taşlara doğru koşup onlarla birlikte eğlendiğini gördüm. Devasa duvarların altından açılan geçide doğru yavaşça ilerledik ve ben, hastanenin bulunduğu kasabanın ötesindeki tepenin nispeten daha güvenli olduğunu düşünmeye başladım. Geçidin ötesinde, patlamalar yüzünden hava sarı bir renge bürünmüştü. Mermiler tekrar tekrar iç avlulara düşüyor, duvarın üzerinden küçük taşlar savuruyordu. Sonunda, duvarın kendisi doğrudan isabet aldı ve büyük kayalar hemen önümüze doğru uçmaya başladı. Yarı baygın halde, sarı tozla kaplı ve nefes almakta zorlanan bir Türk askeri geçitte sendeleyerek göründü. Kasabanın arkasındaki tepeye doğru hiç vakit kaybetmeden yola çıkmaya karar verdik. Kemerli geçitten fırlayarak avluyu koşarak geçtik. Geçitten sokağa fırladığımız anda, elli metre bile olmayan bir mesafede bir top mermisi bir fırını havaya uçurdu. Toprak ve kirişlerden çirkin, siyah bir fıskiye oluştu. Bir blok ötede, başka bir patlamayla kayalar üzerimize doğru fırladı. Bazılarının çapı 60 santimetre kadar olmalıydı. Bu büyüklükte bir tanesinin bana doğru ağır ağır sektiğini gördüğümü ve bana ulaştığı anda

üzerinden atlayıp atlayamayacağımı düşündüğümü hatırlıyorum. Neyse ki, hızı azaldı ve yönünü değiştirdi. Korkmuştum. Yakınlarda bir bomba patladığında yere eğildim, yol boyunca ağır ağır yürüyen yaşlı bir Türk köylü, onu geçerken bunu fark etti. Türk, elini sakinleştirici bir hareketle kaldırdı. "Yok Kadir!" diye bağırdı ve yavaş adımlarla yoluna devam etti. "Yok Kadir'in, korkma; kadere güven" gibi bir anlamı olduğunu sonradan öğrenecektim. Ama hiçbir Türk atasözü beni sakinleştiremezdi. Schreiner ve Grunwald ile birlikte sokakta koşmaya devam ettim ve sonunda tepeye ulaştık, yaralanmadan oraya vardığımız için minnettardık. Ancak o felsefi Türk köylüsünün benden daha iyi kontrol sahibi olduğunu takdir ettim ve daha sonra Sultan V. Mehmed'e bu anekdotu anlatarak onu memnun ettim. Hastane tepesinden manzara, sanki balkonda en ön koltuktan izleniyormuş gibiydi. Aşağıda Çanakkale kasabası uzanıyordu. Sahil şeridinin yakınında Kale-i Sultaniye'nin bodur ve devasa kulesi göze çarpıyordu; onun ötesinde ise bir dizi Türk istihkâmı yer alıyordu. Boğazın karşı yakasında, Kilidbahir'in antik kulesi ve eteğindeki küçük köyün ötesinde savunma hatları uzanıyordu. Tepemizden bakıldığında, aslında bir mil genişliğindeki boğaz, birkaç yüz metreden fazla görünmüyordu. Boğazın beş mil aşağısında, solda bir kara parçasının arkasında, Dardanos bataryalarının bulunduğu yerde bir duman bulutu vardı. Daha da uzakta, dağınık duman bulutları sayısız obüs bataryasının yerlerini ve faaliyetlerini ortaya çıkarıyordu. Ancak bu görkemli manzaranın en dikkat çekici unsuru, her biri altı büyük savaş gemisinden oluşan iki dairesel grup halinde seyreden müttefik donanmasıydı. Ön grupta Queen Elizabeth, Agamemnon, Lord Nelson, Inflexible, Prince George ve Triumph yer alıyordu. Amiral John M. de Robeck'in bunu A Hattı olarak adlandırdığını daha sonra öğrendim. Yaklaşık bir mil geride bulunan B Hattı'nda ise dört Fransız savaş gemisi, Gaulois, Charlemagne, Bouvet ve Suffren yer alıyordu; bunların yanlarında ise İngiliz savaş gemileri Majestic ve Swiftsure bulunuyordu. C Hattı, boğazın ağzındaydı ve altı savaş gemisi, muhrip ve mayın tarama gemisinden oluşuyordu. Savaş planı, boğazdaki istihkâmları susturmaktı. Bu görev A ve B Hatlarına verilmişti ve bu görev tamamlandığında, boğazın ağzındaki gemiler, özellikle de mayın tarama gemileri, Marmara Denizi'ne girişi temizleyebilecek ve ötesinde uzanan İstanbul, savaşın en büyük ganimeti olacaktı. Bir tablo olarak bakıldığında, savaş ezici bir ihtişamın manzarasıydı. Gökyüzü bulutsuzdu, güneş zirveye yakın bir noktadan savaş gemilerinin üzerine parlıyordu, sular derin ve berrak maviydi, Çanakkale Boğazı tepeleri ise koyu yeşildi. Tablo birçok renkten oluşuyordu: patlamaların gri-beyaz dumanı, top ateşinin turuncu dumanı ve patlamayla havaya uçan toprağın siyahı, hepsi de mermilerin suya dalmasıyla yükselen beyaz su fiskiyeleriyle daha da belirginleşiyordu. Seslerin eşliği hem bunaltıcı derecede ısrarcı hem de çeşitlilik gösteriyordu. Toplar ateşlendiğinde duyulan uğultu, mermiler isabet ettiğinde kulakları sağır eden patlamalar, uçan mermilerin ıslığı, uçan şarapnel parçalarının çığı vardı. Tepedeki konumumuz, mermilerin ateşlenmesini ve patlamasını neredeyse aynı anda görebilecek ve duyabilecek kadar yakındı. Tepedeki yerlerimize ulaştığımızda, dürbünlerimizi önce Hamidiye Tabyası'na çevirdik. Çünkü bombardımanlara dayanma kabiliyetinin savaşın belirleyici faktörü olduğunu biliyorduk. A Hattı menzil dışında kaldığı sürece, Hamidiye'deki büyük toplar hareketsiz kalmak zorundaydı. Ancak A Hattı'ndaki en güçlü İngiliz gemilerinin devasa deniz topları, boğazın her iki yakasındaki istihkâmların menzilin tam içindeydi. Hamidiye çevresinde toprağın ve suyun havaya yükseldiğini görebiliyorduk ve bunların ne tür bir etki yarattığını ancak tahmin edebiliyorduk. Sonra bir süre, boğazın hemen karşısındaki Kilidbahir'in yanındaki tabyalara yağın sürekli mermi yağmurunu, tabyaları ve köyü kaplayan büyük bulutlar halinde havaya fıskıran toprağı izledik. Ara sıra gözlemimiz, Çanakkale'de sanki ayaklarımızın dibinde patlayan bir patlama ve başka bir binanın kirişlerinin gökyüzüne uçuşmasıyla kesintiye uğradı. Sonra gemileri izlemeye başladım. Kıyı bataryalarının yoğun ateşi altındaydılar ve üst yapılarına birçok isabet almışlardı. Ancak Amiral de Robeck'in saldırısında yeni bir gelişme yaşanıyor. B Hattı'nı ileriye gönderdi; bu hat, boğazdaki kalelerin top menziline korkusuzca girdi ve arkasında bulunan İngiliz gemilerine hareket alanı sağlamak için yayılmaya başladı; ardından savaşın en yoğun çatışması yaşandı. İşte bu sırada ben de dürbünümle gemileri izlemeye başladım. Birkaç dakika sonra, soldan dördüncü geminin beyaz-gri renkli devasa bir duman bulutuyla kaplandığını fark ettim. Bu, Fransız gemisi Bouvet'ti. Dürbünümü ona çevirdiğimde, bu geminin suda yavaşça ters döndüğünü, kıcının kaybolup pruvasının su yüzüne çıktığını ve ardından denizin altında kaybolduğunu gördüm. Bu şaşırtıcı olay üç dakikadan biraz uzun sürdü; suda yüzenlerin sıçramalarını görebiliyordum, ardından tekneler kurtulanları

kurtarmak için kürek çekerek yaklaştı; bu işlem, geminin hızlı batmasından çok daha uzun sürdü. Bir an için donanmanın ateşinin kesildiğini sandım. Ancak ateş hemen yeniden başladı ve savaş devam etti. Muhripler ve mayın tarama gemilerinin kurtarma çalışmalarına katılmak için boğazın ağzına girdikleri görülebiliyordu. Ancak bunlardan ikisi çabalarının bedelini ağır ödedi, havan topu ateşi sonucu batırıldılar. Hamidiye Tabyasındaki Almanlar bize Bouvet'in topçu ateşinin kurbanı olduğunu söylediler. Ancak hayatta kalanların ifadesine göre gemi bir mayına çarpmıştı. Bouvet, üst kısmı ağır ve zırhlı kalın olmayan eski tip bir savaş gemisiydi. Patlama anında içeri giren suyun boşaltılamaması yüzünden çok hızlı bir şekilde battı. Mürettebattan 639 kişi boğuldu. Sınır bozucu ateş seslerinden bizi biraz uzaklaştıran şey, keşif görevinde olan bir İngiliz deniz uçağının gelişi oldu. Kilibahir yönünden gelerek, tepenin üzerinde, bizden bin metreden fazla yükseklikte uçtu. Ateş seslerinde bir değişiklik duymak rahatlatıcıydı. Bir şarapnel mermisi gökyüzüne doğru tıslayarak yükseldi ve uçağın çok yakınında güzel bir beyaz top şeklinde patladı. Her taraftan piyade ateşi makineli tüfeklerin tak-tak-tak sesleri de dahil olmak üzere gürlüyordu. Öyle ki, burada kaldığımız haftalar boyunca bu kadar çok askerin nerede saklandığını merak ettik. Uçak bu ateşten hiç etkilenmedi. Hamidiye'nin üzerinden uçtu ve sonra boğazın ağzına geri döndü. Bulduğumuz noktadan kısa süre sonra, tehlike altında başka bir gemi fark ettik. Bu gemi Irresistible'dı. Dikkatimi, geminin üzerinde asılı duran ve borda atışının ardından ortaya çıkan turuncu renkten daha açık renkli büyük bir duman bulutu çekti. Dikkatim ilk kez ona yöneldiğinde gemi ciddi bir şekilde yana yatmıştı, gemiyi dengelemek için su alınarak bu durum düzeltilti. Ancak bu işlem tekrar ve ardından üçüncü kez daha gerekli oldu. Hava kararmadan önce, Irresistible, Dardanos'un arkasındaki koyda Dardanos bataryalarının 15 santimetrelik topları tarafından batırıldı. Sonra tehlike altında üçüncü bir gemi fark ettik. Bu, Ocean'dı. Bacalarının yanından yükselen iki buhar sütunu gördüm. Bir mayına çarpmıştı. Mürettebatı muhripler tarafından kurtarıldı; geminin akıbeti ise ancak daha sonra anlaşıldı. (karanlık çöktükten sonra battı) Çatışmalar gece sona erdiğinde, Türkler Ocean gemisinin güvenli bir yere çekilmiş olabileceğini düşündüler. Ve gerçekten de, hava karardıktan sonra Amiral R. J. B. Keyes, Queen Elizabeth gemisinden bir botla gemiyi aramaya çıktı. Ancak gemiyi bulamadı. O gün kaybedilen üçüncü savaş gemisiydi. Donanma saat altı civarında geri çekildiğinde, savaşın sonucunu öğrenmek için harap olmuş Çanakkale'den geçerek Hamidiye Tabyası'na geri döndük. Bu sefer Alman subayların sevinçli olmadığını gördük. Tabyanın aldığı hasar yıkıcı değildi, ancak mühimmatları neredeyse bitmişti. Elllerinde otuzdan az zırh delici mermi kalmıştı. Alman askeri heyetinin, yeterli miktarda ağır mermi bulundurmasından dolayı basiretsizliğini lanetlediler. Bu sevkıyatı geciktirdiklerine inandıkları Rumenleri de lanetlediler. Tabyaya verilen hasarı pek de dert etmediler. Ağır toplardan biri neredeyse tam isabetle yerinden oynamıştı, önemli tek hasar buydu. Ancak siperlerin içindeki ve çevresindeki toprak, neredeyse tamamen bozulmuş olsa da, kolayca düzeltilebilirdi. Yerinden oynayan top ta hızla tekrar kullanıma hazır hale getirilebilirdi. Tek duyduğumuz konu mühimmattı. Savaşın bedeli buydu. Müttefik donanmasının sabah geri döneceği ve o zaman biraz daha direnç gösterilebileceği ancak daha sonra kalan az sayıdaki merminin de tükeneyeceği ve mayın tarama gemilerinin kanalı temizleyeceği konusunda temin edildik. (...) Biz üç muhabir o gece emirlerimizi aldık. Şafak vakti kalkıp, eşyalarımızı toplayıp Anadolu'nun içlerine doğru yola çıkmaya hazır olacaktık. Tesadüfen hanımız Çanakkale'de enkaz haline gelen sayısız bina arasında değildi, bu yüzden uyuyacak yataklarımız vardı. O gece bir habercinin İstanbul'a götürmesi için bir haber yazdım. Bouvet ve Irresistible'ın batışından bahsediyordu ama Ocean'dan bahsetmiyordu; o zamanlar kaybolduğunu bilmiyorduk. Müttefiklerin savaşı kazandığını ve Türklerin bunu bildiğini veya ertesi sabah Anadolu'nun içlerine çekilmem emredildiğini bildirmedim. Bu tür değerlendirmeler karşı taraf için paha biçilmez askeri bilgilerdi. İstanbul'daki sansür kurulu bunu onaylamazdı. O hikâyeyi anlatmanın zamanı daha sonra gelecekti. Ama bu daha sonra olmadı. Çünkü müttefik filosu ertesi gün geri dönmedi. Marmara Denizi'ne asla girip Boğaz'a ve İstanbul'a zaferle yelken açmadı. Boğazdaki istihkâmlara tekrar saldırmadı. Geri dönmeyeceğine dair ilk ipucu, Anadolu'ya geri çekilmenin ertelendiğinin söylenmesiydi. Londra'dan gelen sabah erken saatlerdeki telsiz haberlerinde önceki günkü savaştan bahsediliyor ve havanın kötüleştiği, donanmanın o gün saldırıya devam edemeyeceği belirtiliyordu. Hava durumuna yapılan atıf her şeyi ele veriyordu. Hava mükemmeldi. Çanakkale Savaşı'na dair İngiliz tarih kitapları Müttefik komutanlığının

Türkiye'ye karşı yürüttüğü harekâtı değiştirmeye karar verdiğini gizlemek için uydurulmuş bir bahane olduğunu fark etmeden, hâlâ bu yanıltıcı bilgiyi tekrarlıyor (Swing, 1964, s. 69-74).

Swing, 18 Mart yenilgisinin ardından müttefiklerin savaşa devam etme noktasında yaptıkları tercihin neden ve sonuçlarını şu sözlerle ifade etmekteydi:

İşte savaş tarihinin tuhafıklarından biri. Türkler, yenildiklerini ve müttefiklerin ertesi gün geri döneceklerini, bir iki gün içinde de Marmara Denizi'ne gireceklerini biliyorlardı. Müttefikler, üç savaş gemisinin kaybını kabul edilemez buldular ve bunun ya karadan ateşlenen torpidolardan ya da akıntılara gömülen mayınlardan kaynaklandığını ve ikinci kez riske atılmayacak kadar tehlikeli olduğunu düşündüler. Müttefik piyadelerinin çıkarma operasyonu ile birleştirilene kadar deniz operasyonlarına devam etmemeyi tercih ettiler. Onlar hem karadan ateşlenen torpidolar hem de boğaz akıntılarında bırakılan mayınlar konusunda yanılıyorlardı. Bilmedikleri şey ise, 8 Mart gecesi Türk mayın uzmanı Yarbay Geehl'in, Nusrat adlı küçük bir buharlı gemiyle Erenköy Koyu'nda Asya kıyısına paralel olarak yirmi mayından oluşan bir mayın tarlası döşemiş olduğuydu. Alan Moorehead'in Gelibolu kitabını okuyana kadar Yarbay Geehl'in adını ve Nusrat gemisinin kimliğini bilmiyordum. Fakat o sıralarda Türklerin gecenin karanlığında yeni bir mayın tarlası döşedikleri bana gizli olarak söylenmişti. Ancak, müttefiklerin (ya da benim) bu mayın tarlasının döşendiğinden haberdar olup olmadığı önemli değil. Önemli olan, bu sularda mayın taraması yapan İngiliz uçaklarının mayınları görmemesi ve dolayısıyla mayın tarama gemileri tarafından temizlenememeleridir. Bence tarihin seyrini değiştiren nokta budur. Eğer Bouvet ve Ocean mayınlara çarpmamış olsaydı, müttefikler ertesi gün geri dönmekten çekinmezlerdi ve geri döndüklerinde boğazı geçip İstanbul'u ele geçirirlerdi. Gelibolu çıkarması asla gerçekleşmez, Türkiye Alman ittifakından koparılırdı. Rusya'ya giden deniz yolu açılır, Rusya müttefikleri tahılıyla besler ve müttefikler de Rusya'yı top ve mühimmatla donatırdı. Daha önce de söylediğim gibi, Bolşevik devrimi olmaz, (kesinlikle daha erken gerçekleşmezdi) Amerika Birleşik Devletleri savaşa girmez ve insanlık tarihi çok farklı olurdu (Swing, 1964, s. 74-75).

1 Mart'tan itibaren müttefik donanmasının Çanakkale Boğazı'na yönelik saldırılarına ve boğaza muhteşem vedayla sonlanan 18 Mart savaşına tanıklık eden Swing, Sultan V. Mehmed Reşad'ın 7 Nisan'da kendisiyle birlikte arkadaşı George Schreiner ve Emil Ludwig'i Dolmabahçe Sarayı'nda görüşmek üzere kabul etmesiyle (Schreiner, 1918, s. 157, 159; Swing, 1964, s. 79) İstanbul'a geliş hedeflerinden ikincisine de kavuşmuş oldu.

Padişah bu görüşmede, müttefiklerin Çanakkale'ye karşı yürüttüğü harekâtı ve özellikle 18 Mart'ta yaşananların öyküsünü tanık olan muhabirlerin bizzat kendilerinden dinlemek istemiş, bunun üzerine harekât hakkında önce Schreiner bilgi vermişti. Bu sırada padişah Schreiner'e, zaman zaman askerlerinin çeşitli günlerdeki davranışı, Çanakkale ve Kilidbahir halkının çok zarar görüp görmediği, korkunç gürültünün muhabirin zihni üzerindeki etkisi, korkup korkmadığı hakkında sorular sormuş, Çanakkale bombardımanının öyküsünü dinledikten sonra "Çanakkale'nin zorla ele geçirilemeyeceğine ikna oldum. Son zamanlarda boğaza karşı yapılan harekâta askerlerimizin cesur davranışları, müttefikler her türlü çabayı gösterse ve ellerindeki her türlü aracı kullansalar bile, amaçlarına ulaşamayacakları sonucuna varmamı sağlıyor." demişti. Daha sonra padişah, Swing'e bombardıman hakkındaki izlenimlerini sormuş, Swing, 18 Mart'ta Çanakkale sokaklarında yürürken, Quenn Elizabeth gemisinden atılan 15 inçlik patlayıcı mermilerin infilaklarından son derece rahatsız olduğunu, sinirlerini kontrol edemediğini ve her bomba patladığında eğilme isteği duyduğunu, bunu gören yaşlı bir Türk'ün yanına gelerek onu teselli ettiğini, omzuna hafifçe vurarak "Yok, yok kısmet" dediğini anlatmıştı. Böyle bir gerilim anında bir Türk'ün başka birini teselli etmeye zaman bulması padişahı çok memnun etmiş, bu yöndeki bazı sözlere şunları eklemişti:

Ama adam doğru kelimeyi kullanmadı, genç dostum. Biz "kısmet" kelimesini sadece hayattaki küçük olaylarla ilgili olarak kullanırız. Eğer bir portakal yiyorsanız ve tam ağzınıza götüreceksen yarısı yere düşerse, işte o zaman "kısmet" kelimesi kullanılabilir. Ama ölüm kalım

meselelerinde “kader” kelimesini kullanmak daha uygundur. Bu kelime, yaşlı adamın anlatmak istediğini tam olarak ifade eder. Kaderimizin üstün bir gücün elinde olduğu ve ne yaparsak yapalım, olacak olanın olacağı anlamına gelir. Sanırım bu düşünce sizin aranızda kadercilik olarak bilinir. Çok iyi bir düşüncedir, çünkü yüce olana güvenmek ve kaderimize teslim olmak hayatta çok şey ifade eder. Eskiden biz Türkler buna hep birlikte inanırdık. Ama artık sadece kadere inanmanın yeterli olmadığını anladık. Çalışmalıyız.

V. Mehmed Reşad, Fransız gemisi Bouvet ve İngiliz gemisi Irresistible'in batışıyla ilgili bazı ayrıntılar istemiş. Bouvet'in üç dakika içinde batması 800'e yakın insanın hayatta kalma şansı bile bulamadan ölmesi nazik yüzünde bir üzüntü ifadesi yaratmıştı.

Padişah, “18 Mart zaferimizde, onu bu kadar eksiksiz ve büyük kılan güçlü bir şans faktörü olduğu söyleniyor” dedikten sonra cümlesini şöyle tamamlamıştı:

Ama Türkçede şöyle bir deyim vardır: Şans verimli olana hayranlık duyar”. Padişah, görüşmenin sonunda Swing ve Schreiner’e dönerek iki Amerikalı gazetecinin Çanakkale harekâtına tanık olmasından duyduğu memnuniyeti yineleyerek, “Tarafsız kişilerin görüşlerine büyük önem veriyorum. Çanakkale’ye geri dönmeyi planladığınızı öğrenmekten memnuniyet duydum. Bu fırsatı değerlendirerek, Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye arasındaki ilişkilerin bu kadar samimi olmasından duyduğum büyük memnuniyeti ifade etmek isterim (Schreiner, 1915, s. 2).

Schreiner hatıralarında, huzurdan ayrılırken, padişahın Swing’in omzuna hafifçe vurarak, nazik bir gülümsemeye “Sen cesur bir çocuksun. Ama unutma ki bu ‘kader’dir, ‘kısmet’ değil” dediğini, Swing’in bunu yapacağına söz ve kendisine bu Türkçe dersini veren adamı da her zaman hatırlayacağına dair güvence verdiğini, sultanın bu iltifattan memnun görüldüğünü, anlatacak ilginç bir haberleri olduğunda her seferinde onu tekrar ziyaret edebileceklerini buna da söz verildiğini (Schreiner, 1918, s. 168; Swing, 1964, s. 80) belirtmekteydi.

Raymond Swing, I. Dünya Savaşı'nın kaderinde önemli bir yer işgal eden ve Türk Tarihi'nde “Çanakkale Geçilmez” adıyla destanlaşan 18 Mart Deniz Savaşı'nın “I. Dünya Savaşı'nda haber muhabirlerinin izlediği en görkemli savaş olduğuna inanıyorum” (Swing, 1964, s. 68-69) sözleriyle ifade ederken, kendisi bu savaşa tanıklık eden sadece üç savaş muhabirinden biri olarak tarihe geçmekteydi.

4

SONUÇ

Çanakkale Boğazı tarih boyunca Türk ve dünya coğrafyasının en stratejik ve dolayısıyla en dikkate değer mevkielelerinden biri olarak önemini korudu. I. Dünya Savaşı'nda bu konumuyla yine ön plana çıktı ve gerek Türkiye'ye ilan edilen savaşa neden olan öyküsüyle, gerekse savaşa bir cephe olarak açılışıyla odak noktası oldu. Ancak Çanakkale Boğazı müttefik donanmasına geçit vermedi. Bu cephede elde edilen zafer, savaşın askeri ve siyasi hesaplarını altüst etti ve zamana yenilmeyen tazeliyle tarafların tarihsel hafızasına yerleşti.

Müttefik donanmasının Çanakkale Boğazı'na yönelik harekâtına üç savaş muhabirinden biri olarak tanıklık eden Amerikalı Gazeteci Raymond Swing'in izlenimleri üzerine yapılan bu çalışma, onun 3 Mart'tan 18 Mart deniz zaferine Türk cephesinden gözlemlediği olayları konu almaktadır.

Swing, savaşın değişen manzarasına bir gözlemci olarak dışardan dahil ancak savaşın tüm şiddet ve karmaşasını Çanakkale halkıyla içerden yaşayan biri olarak tarihin en kritik anlarına tanıklık ederken, savaşın gündelik hayat üzerindeki yıkıcı etkilerini, bombardıman altındaki sivil ve askerlerin inanç ve direncini, duyduğu korku ve endişeyi hatıraları her ne kadar döneminde yazılmasa da hafızasında canlı tuttuğu anlaşılabilir bir anlatımla ortaya koymaktadır.

Bu çalışma vesilesiyle, Sultan V. Mehmed Reşad ile yapılan görüşmede savaşa tanık olan ve görüşmeye katılan muhabirlerden padişahın Çanakkale Boğazı'na yönelik harekât, asker ve halkın durumu, savaş sırasında muhabirlerin ne hissettikleriyle ilgili fikir ve duygularını öğrenmek istemesi ve kendisine anlatılanlar ışığında Çanakkale'nin zorla geçilemeyeceğine ikna olduğu açıklaması, padişahın savaşı askeri ve insani boyutlarıyla nasıl yakından takip ettiğini ortaya koymak açısından önemlidir.

Çanakkale Deniz Savaşları'nın sayılı tanıklarından biri olarak Raymond Swing'in hatıraları, kuşkusuz Türk Tarihinin bu şanlı sayfasına katkı sağlayacak kayda değer bir kaynaktır.

5.1. ARŞİV KAYNAKLARI

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), DH. EUM. VRK. 25/21/4.
Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), DH. EUM. VRK. 25/9/2.

5.2. SÜRELİ YAYINLAR

Yavuzca Türk sancağı çekiliyor. (1962, Kasım 8). *Hayat*, 22.

5.3. KİTAP VE MAKALELER

- Admiral Souchon türkischer Flottenkommandant.* (1914, September 23). *Die Korrespondenz*, 2.
- Asal, R. L. (1976). *Deniz ortasında ölümü yenen adamlar*. Kervan Kitapçılık.
- Aspinall-Oglander, C. F. (2005). *Büyük harbin tarihi: Çanakkale Gelibolu askerî harekâtı I: Seferin başlangıcından 1915 Mayısına kadar*. Arma Yayınları.
- Birinci Dünya Harbi'nde Türk harbi V. cilt: Çanakkale cephesi harekâtı (1914–1916)*. (1997). Genelkurmay Basımevi.
- Cemal Paşa. (2006). *Hatıralar: İttihat ve Terakki, I. Dünya Savaşı anıları* (A. Kabacalı, Ed.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Churchill, W. S. (1928). *The world crisis 1911–1914*. Charles Scribner's Sons.
- Deniz harbinde Türk harbi VIII: Deniz harekâtı.* (1976). Genelkurmay Basımevi.
- Desmond, R. W. (1980). *Windows on the world: The information process in a changing society, 1900–1920*. University of Iowa Press.
- Fang, I. E. (1977). *Those radio commentators!*. Iowa State University Press.
- Görgülü, İ. (1993). *On yıllık harbin kadrosu 1912–1922*. TTKB.
- Harrison, S. L. (2002). *Cavalcade of journalists 1900–2000: Chroniclers of an American century*. Wolf Den Books.
- Hatemi, N. (2002). *Mareşal Fevzi Çakmak ve günlükleri (Cilt 1)*. Yapı Kredi Yayınları.
- Kannengeisser, H. (2009). *Çanakkale'de Türklerle beraber: Bir Alman albayın gözünden*. Timaş Yayınları.
- Karal, E. Z. (1999). *Osmanlı tarihi IX: İkinci Meşrutiyet ve Birinci Dünya Savaşı (1908–1918)*. TTKB.
- Moorhead, A. (2007). *Gelibolu* (A. C. Akkoyunlu, Çev.). Doğan Kitap.
- Pomiankowski, J. (2014). *Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü 1914–1918* (K. Turan, Çev.). Kayıhan Yayınları.
- Said Halim Paşa. (2019). *Osmanlı İmparatorluğu ve Dünya Savaşı* (F. Yücel, Çev.). Kronik Kitap.
- Schreiner, G. A. (1915, May 21). Can't force the straits, belief of the Sultan. *Los Angeles Times*, 2.
- Schreiner, G. A. (1918). *From Berlin to Bagdad: Behind the scenes in the Near East*. Harper & Brothers.
- Steel, N., & Hart, P. (1996). *Gelibolu: Yenilginin destanı*. Sabah Yayınları.
- Stein, M. L. (1968). *Under fire: The story of American war correspondents*. Julian Messner.
- Swing, R. (1964). "Good evening!": *A professional memoir*. Harcourt, Brace & World.
- The Times documentary of the war IV: Naval (Part 2)*. (1917). Printing House Square.
- Thomazi, A. (1997). *Çanakkale deniz savaşı* (H. Işık, Çev.). Genelkurmay Basımevi.
- Trumpener, U. (1968). *Germany and the Ottoman Empire, 1914–1918*. Princeton University Press.
- Türkgeldi, A. F. (1987). *Görüp işittiklerim*. TTKB.
- Who's who*. (1951). Adam & Charles Black.

5.4. ÇEVİRİMİÇİ KAYNAKLAR

https://en.wikipedia.org/wiki/Raymond_Gram_Swing (Erişim Tarihi: 3.3.2026)

<https://spartacus-educational.com/2WWswingR.htm> (Erişim Tarihi: 3.3. 2026).

6

BEYAN VE BİLDİRİMLER · DECLARATIONS

— YAZAR KATKILARI · AUTHOR CONTRIBUTIONS (CREDIT)

S. SÜRMEİLİ Kavramsal çerçeve, arşiv araştırması, yazım-taslak hazırlama, gözden geçirme ve düzenleme, sorumlu yazar.

— ETİK BEYAN · ETHICS STATEMENT

Bu çalışma, doğrudan insan veya hayvan denekleri içermediği için etik kurul onayı gerektirmemektedir. Arşiv kaynakları, ilgili kurumların kamuya açık erişim koşullarına uygun biçimde kullanılmıştır. Çalışmanın hazırlanması ve sunulması sürecinde yayın etiği ilkelerine titizlikle uyulmuştur. İntihal denetimi *iThenticate* yazılımı üzerinden gerçekleştirilmiş; benzerlik oranı %2 olarak raporlanmıştır.

— ÇIKAR ÇATIŞMASI · CONFLICT OF INTEREST

Yazar, bu makalenin araştırılması, yazımı veya yayımı sürecine ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

— FINANSMAN · FUNDING

Bu çalışma, herhangi bir kamu kurumu, ticari işletme veya kâr amacı gütmeyen kuruluştan özel bir hibe almamıştır. Yazarların kendi kurumsal araştırma bütçeleri çerçevesinde yürütülmüştür.

CC

BY · NC

TELİF & LİSANS · COPYRIGHT & LICENSE

© 2025 Yazarlar. Bu makale, **Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0)** lisansı ile yayımlanmaktadır. Makale, atıf yapılması ve ticari olmayan amaçlarla kullanılması şartıyla kopyalanabilir, paylaşılabilir ve uyarlanabilir. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>